

**Priorat DOCa, Rioja DOCa en Ribera
del Duero DO, een vergelijkende
studie**

Luc Vanlathem

Juli 2018

Eindwerk academiejaar 2017 – 2018

voor het verwerven van de titel

Sommelier-Conseil

geschreven in opdracht van

de Vlaamse Wijnacademie

en

l' Université du Vin de Suze-la-Rousse

door

Vanlathem Luc

Adres

JB Reykerslaan 27

2550 Kontich

Contents

Woord van dank.....	5
Voorwoord	6
Motivatie:.....	6
Aanpak	7
Vergelijkende terroir studie van de regio's	8
Geschiedenis	8
Priorat	8
Rioja	9
Ribera del Duero	10
Klimaat	11
Rioja	11
Ribera del Duero	11
Priorat	11
Topologie	12
Rioja	12
Ribera Del Duero.....	13
Priorat	14
Bodem.....	15
Rioja	15
Ribera Del Duero.....	15
Priorat	16
Druiven variëteiten	17
Tempranillo.....	17
Garnacha.....	18
Carignan	19
Cabernet Sauvignon.....	19
Wine Legends.....	20
Unico - Vega Sicilia 1964	20
Pingus 1995 – Dominus.....	21
Marques de Murrieta 1925 – Castillo Ygay.....	22
L’Ermita 1993 – Alvaro Palacios	23

Praktische studie van een aantal (sub) toppers.....	24
Alejandro Fernandez Tinto Pesquara.....	24
Tinto Pesquara 2014	24
Muga	25
Muga, Seleccion Especial – Reserva 2011	25
Marques de Murrieta.....	25
Marques de Murrieta Reserva – 2011	25
Bodegas Riojanas	26
Monte Real de Famillia Crianza 2014.....	26
Monte Real de Famillia Reserva 2011.....	26
Alvaro Palacios	27
Camins Del Priorat - 2014	27
Cal Pla.....	28
Mas d’en Compte 2012.....	28
Protos.....	29
Protos Crianza– 2013	29
Conclusie	30
Bronnen:	31

Woord van dank

Na een intensieve periode van 3 jaar sommelier studie komt er met het schrijven van deze scriptie een einde aan de opleiding Sommelier conseil.

Het was een periode waarin ik veel geleerd heb op gebied van wijn en het maken van wijn. Graag wil ik even stil staan bij de mensen die mij de afgelopen periode enorm gesteund en geholpen hebben.

Dank aan Didier Goyvaerts en Louis Vergauwen voor het aanwakkeren van de wijn-microbe. Zonder Chateau Yquem en de Loire vallei is er hier een sommelier minder op de aardbol.

Ook mijn dank aan de Syntra leerkrachten Sommelier Conseil die gedurende drie jaar met veel passie over hun domein de nodige kennis hebben overgedragen.

Tot slot veel dank aan mijn vrouw Annick Vergauwen die mij regelmatig met raad en daad heeft bijgestaan om deze vuurproef te doorstaan.

Voorwoord

Priorat DOCa(Q), Rioja DOCa en Ribera del Duero DO zijn al jaren toonaangevend aan het Spaanse Wijn firmament wat betreft het leveren van rode kwaliteitswijnen. Toch hebben zij naar buiten toe niet dezelfde naambekendheid noch hetzelfde imago. De bedoeling van de studie is aan de hand van de overeenkomsten en verschillen uit te zoeken wat de bepalende factoren (druiven variëteiten, topologie, klimaat) zijn voor de geleverde kwaliteit.

Motivatie:

Door jarenlange ervaring (reizen en proeverijen), heb ik een redelijke kennis opgebouwd van de Spaanse wijncultuur. Persoonlijk mis ik dit soort objectieve vergelijkende studies om bepaalde aspecten van de wijn beter te begrijpen aan de hand van overeenkomsten en verschillen in klimaat, terroir, vinificatie technieken e.a. ...

Aanpak

De aanpak van de studie bestaat uit 2 luiken. Het eerste luik bestaat uit een vergelijkende studie van de verschillende regio's, sub-regio's en uiteindelijk 'vineyards' aan de hand van de volgende criteria:

- Klimaat
- Topologie
- Bodem
- Druiven variëteiten
- Wijnmakers/Menselijke factor

Het tweede luik bestaat uit een vergelijking van een aantal legendarische wijnen getoetst aan hun terroir eigenschappen. Dit laatste laat ons toe om een aantal (niet exhaustief) bevindingen te maken i.v.m. het maken van topwijnen en wat de toekomst ons nog kan brengen in de verschillende regio's.

Als kers op de taart worden een aantal typische subtoppers vergeleken om de theorie te toetsen aan de praktijk.

Vergelijkende terroir studie van de regio's

Geschiedenis

De geschiedenis van de drie regio's is zeer verschillend en heeft daardoor ook een grote impact op de huidige status en de toekomst van de regio. Toch blijkt dat er linken bestaan tussen de regio's die grote impact hebben gehad op de evolutie van de regio.

Priorat

Priorat was gedurende eeuwen een regio die gemiddelde wijnen maakten en dit onder het gezag van de katholieke kerk met als hoofd ... de 'Priorat de scala dei' (Priorij van Gods trap). Dit klooster had invloed op de omliggende dorpen aan de voet van het imposante gebergte Montsant. In 1835 werd de priorij in brand gestoken (door de opgelopen spanningen in verband met de zware belasting opgelegd door de priorij op de lokale bevolking) en werden de wijngaarden onteigend en verdeeld onder de lokale bevolking. Aan het eind van de 19e eeuw verwoestte de phylloxera de wijngaarden. De decimering van bijna alle druivenstokken in het gebied, de opkomende industrialisatie en de vergrijzing leidde ertoe dat men pas in de jaren '50 van de 20e eeuw is begonnen met de herplanting van druivenstokken. Van 1985 tot 1995 verbood de D.O.-reglementering elke vorm van bulkwijn om zich enkel nog te concentreren op hoogkwalitatieve gebottelde wijnen.

In het begin van de jaren tachtig begon men te beseffen dat deze regio het potentieel had om topwijnen te maken en onder het de noemer van een gezamenlijk project 'Costers del Siurana' starten de founding fathers (Alvaro Palacios, Rene Barbier, ...) een bedrijf om van de Priorat een topregio te maken. Vandaag zijn deze wijnmakers onafhankelijk van elkaar en maken de topwijnen uit de regio, L'Ermita, Clos Mogador, Finca Dofi, Clos Martinet, ...

In 2000 erkende Catalonië de regio als DOQ (Q is Catalaans voor Qualidad), maar de Spaanse overheid erkende de regio maar als DOCa in 2009 (hadden ze in Madrid geweten wat er nog zou aankomen hadden ze het waarschijnlijk nooit toegekend).

Voordat Alvaro Palacios en Rene Barbier naar de Priorat kwamen om ze tot een topregio te promoten waren beide actief in een bodega in de Rioja streek, eigendom van de Palacios familie.

De laatste jaren groeit het besef in de Priorat streek dat ondanks de experimenten met typische Franse (bordelaise) druiven de beste resultaten worden geboekt met oude traditionele lokale variëteiten (Garnacha, Carignan). Het evenwicht dat de wijnen leveren komt van het fruit en de voldoende aciditeit die gegenereerd wordt door de hoogte gecombineerd met de nabijheid van de Siurana rivier. Het is cruciaal te wachten tot de schil voldoende rijp is om goede smaken te verkrijgen (het niveau van de suikers is van secundair belang). Dit is wat Priorat uniek maakt.

Rioja

Rioja is een veel oudere en grotere regio met als resultaat dat een andere wijnstijl wordt gemaakt met andere variëteiten. De eerste geschriften dateren van rond 1000 PC en de eerste kwaliteitswijnen verschijnen rond midden 19de eeuw. Het was Don Manuel Quintano die in Bordeaux een opleiding tot wijnmaker volgde en terugkwam in Rioja met een eiken vat wat voor de rest van de geschiedenis de stijl van Rioja zal beïnvloeden. Het was Luciano Murrieta die in 1852 een eerste top wijn maakte na een opleiding in Bordeaux. Maar het was ook de Bordeaux regio die profiteerde van de nauwe band met de regio doordat ze tijdens de Phylloxera (veel later aangekomen in Rioja) bleven wijn maken door de aanvoer van druiven vanuit Rioja (Haro). Het was dus uiteindelijk Bordeaux die Rioja wijnen op de kaart heeft gezet in Parijs, Londen en de rest van de wereld.

De 'Consejo Regulador' werd opgericht in 1926 en de regio werd gepromoot tot DOCa in 1991 (als eerste in Spanje).

Rioja staat ook bekend voor zijn eiken vaten vinificatie en lange veroudering. De 1942 'Marques de Murrieta' vintage werd pas in 1983 gereleased (na 41 jaar veroudering).

Het is tot op vandaag nog een raadsel waarom Rioja wijnen zo'n bewaarcapaciteit hebben, sommigen zeggen dat het door de Rioja wijncultuur is ('bush vines' zonder chemicaliën), andere spreken over traditionele wijnmaak-processen (vroeg blootstelling aan oxidatie en dan lange veroudering op eiken vaten) en nog andere zeggen dat het te maken heeft met het uitzonderlijke terroir. Maar het is belangrijk om te noteren dat het zowel de witte als rode Rioja's zijn die deze bewaarcapaciteit bezitten.

Sinds 1990 zijn de meeste bodega's overgeschakeld van oude Amerikaanse eik naar nieuwere Franse eik vaten en het beperken van de veroudering op vaten.

Deze nieuwe stijl bevat meer fruit, maar experts waarschuwden dat deze manier van werken de bewaarcapaciteit van de Rioja's zou verminderen. Deze kritiek wordt tegengesproken door recente proefpanels waar oude en nieuwe stijl wordt vergeleken.

Oude Rioja wijn wordt nog steeds beschouwd als een waardevolle investering, de Rioja stocks zijn wereldberoemd en aangezien de regio nooit een oorlog heeft meegemaakt zijn de stocks nog steeds onaangeroerd, wat de Rioja streek uniek maakt in de wereld.

Ribera del Duero

De geschiedenis van het wijnmaken start in Ribera Del Duero bij de Romeinen om dan geprofessionaliseerd te worden door de monniken van Cluny (Bourgogne). Het maken van de kwaliteitswijnen start echter in de 19de eeuw wanneer Eloy Lecanda, een Spaanse wijnmaker opgeleid in Bordeaux zich vestigt aan de oevers van de Duero en wijn maakt op basis van internationale variëteiten (cabernet sauvignon, merlot, malbec) wat zeer ongebruikelijk was in die periode. De fundamenten van 'Vega Sicilia' zijn gelegd.

De regio echter bleef anoniem, overleefde de Phylloxera, maar kreeg pas echte herkenning in de jaren 1970 wanneer Alejandro Frenandez met zijn Pesquara Reserva de criticasters de mond snoert.

Het is pas in 1982 dat de Ribera del Duero zijn DO status verkrijgt.

In 1990 komt een jonge Deense wijnmaker met wijnopleiding in Bordeaux aan in Ribera Del Duero. De jonge man, Peter Sisseck wordt ingehuurd als manager voor Hacienda Monasteria, maar al gauw start de wijnmaker met het maken van zijn eigen wijn, Pingus. 5 jaar later is het resultaat daar, gemaakt van 60 jaar oude wijnstokken. Met zijn wijn verbaast de jonge man de wereld en Robert Parker. Een legende is geboren en de regio met Vega Sicilia en Pesquara als top bodega's heeft er een legende bij. Vandaag zet Peter zich in met zijn *PSI project om met de lokale boeren superieure druiven te produceren om de regio tot een hoger niveau te tillen.

*PSI is een project geleid door Peter Sisseck om de terroir van de Ribera del Duero te beveiligen door het beperken van de productie, het vermijden van de pesticiden en het planten van de druivenplanten op de juiste locatie. Peter financiert dit project om de lokale boeren een minimum inkomen te garanderen en te vermijden dat ze overgaan tot platte commerce.

Klimaat

Rioja

Rioja is onderverdeeld in 3 delen. Rioja Alta, Baja en Alavesa. De streek ligt aan de Ebro vallei en is in het noorden begrensd door de Sierra Cantabria en in het zuiden door de Sierra de la demanda.

Gezien de grootte en de speciale locatie van de Rioja streek zijn er 3 microklimaten die elk hun impact hebben op de eigenheid en kwaliteit van de wijnen:

- Rioja Alta: Continentaal-Atlantisch met als resultaat hoog kwalitatieve en krachtige wijnen.
- Rioja Alavesa: Continentaal-Atlantisch en meer kalk, meer elegantie in de wijn.
- Rioja Baja: Mediterraan, meer Grenache en een lagere kwaliteit.

De omliggende gebergten hebben impact op de wind en regenval patronen en helpen om de zomertemperaturen aanvaardbaar te houden. Zij zorgen er ook voor dat de nachttemperaturen voldoende dalen in de zomer zodat de nodige aciditeit bewaard wordt tijdens het rijpen van de druiven. De streek heeft invloed van drie richtingen: de Atlantische oceaan (koel en vochtig); mediterraan invloed (warm) en continentaal (door de bescherming van de bergen).

Ribera del Duero

Ribera del Duero is één DO met drie officieuze sub regio's, Valladolid (Vega Sicilia, Pesquera, Pingus), Burgos (kwaliteitswijnen) en met Soria (bescheiden in kwaliteit).

Het klimaat is continentaal, hete zomers, koude winters, grote verschillen dag en nacht, veel wind, vrij droog (gemiddeld 450 mm/y) en veel wind. Alle kenmerken om goede wijn te maken zijn aanwezig ondanks de redelijk zuidelijke ligging van het gebied.

De beste wijnen worden op grote hoogte gemaakt (Pingus +700m).

Priorat

Priorat is een zeer kleine regio die ommuurd is door het Montsant gebergte, veel mediterrane invloed heeft en een zeer droog klimaat (in de zomer) en warme zomers (warmste van de drie). Dit klimaat gecombineerd met de licorella (schist) bodem en de lage opbrengsten is een recept voor absolute topwijnen in Spanje.

Topologie

Rioja

De Rioja wijn regio is gelokaliseerd ten zuiden van de Cantabrische bergen die de wijnvelden afschermen van de koude, regenachtige winden en wolken komende van de noord- en cantabrische zee. De Demanda bergen beschermen de velden van de warme winden uit het zuiden en Afrika.

Dit gecombineerd met de nabijheid van de Ebro rivier resulteert in een speciale mix van Atlantisch, Continentaal en Mediterraan klimaat.

Dit resulteert in het langste groeiseizoen in Europa, startend in midden-Juni en eindigend in midden oktober.

De meeste wijnvelden zijn te vinden rond de Ebro vallei, tussen Haro en Alfaro (120 km lang), wat het moeilijk maakt om alle Rioja wijnen over dezelfde kam te scheren. Een verdere onderverdeling dringt zich op resulterend in 3 zones: Rioja Alta, Rioja Baja en Rioja Alavesa.

De gemiddelde hoogte van de regio bevindt zich op 460 meter hoogte, gaande van 300 meter in Alfaro tot 800 meter aan de Sierra de Cantabria (noordwest).

Traditioneel gezien groeien de beste druiven op de koeler hellingen in het noordwesten rond de dorpen Haro, Laguardia en Briones. Deze zones hebben een gelijkaardige bodem structuur (klei op kalksteen)

Stroomafwaarts naar het oosten wordt het klimaat warmer, met minder regenval (< 400 mm in Logrono). Waar de vallei van de Ebro zich verbreedt, is er een groter aandeel vruchtbare alluviale gronden die voornamelijk uit slib bestaan. Rond Calahorra en Alfaro in Rioja Baja is het klimaat meer mediterraan.

Door de klimatologische en topografische in Rioja Alta en met de langere groeiseizoenen hebben als resultaat meer aciditeit, minder alcohol en een groter bewaar potentieel waardoor de krachtigste en kwaliteitsvolle wijnen zich in Rioja Alta (koeler) en Alavesa gemaakt worden en de mindere wijnen in Rioja Baja (warmer en rijkere bodem).

Rioja Alta: Aan de westelijke rand van de regio, en op grotere hoogte gelegen, is dit klimaat van meer Atlantische Oceaan. Hier vinden we een grote diversiteit aan gronden, de meeste van hen zijn kalk en klei, maar op sommige plaatsen kan de grond rijk zijn aan ijzer of vol kiezels.

Deze hogere ligging komt overeen met een langer groeiseizoen, dat op zijn beurt meer zuurheid, helderdere fruitsmaken, minder alcohol, een hoog leeftijds potentieel en een lichtere kleurintensiteit produceert. Het kan worden gezien, als meer 'old-school' stijl van wijn.

Rioja Alavesa: aan de noordelijke rand van de regio, het heeft de hoogste hoogte, met een kenmerkende kalkachtige kalk-kalk bodem en steil aflopend landschap.

De Rioja Alavesa produceert wijnen met een voller 'body', een goede zuurgraad en zeer geurige aroma's in hun jeugd.

La Rioja ligt in de Ebro River Valley en zijn 7 kleine zijrivieren creëren de valleien van Rioja. In de oudheid waren de zijrivieren eerder echte rivieren, maar met de klimaatsveranderingen zijn deze rivieren kleine stroompjes geworden die in sommige gevallen bijna opdrogen tijdens de oogst. Ondanks hun afnemende omvang, bevatten de kleine valleien een groot deel van de biodiversiteit in Spanje (36%) vanwege hun unieke klimaat en terrein. Deze diversiteit verklaart ook waarom Rioja-wijnen in de hele regio zo verschillend in stijl en smaak kunnen zijn. Dus, als je van Rioja en Tempranillo houdt, is het handig om te weten over de 7 valleien en wat ze uniek maakt.

Ribera Del Duero

De regio Ribera Del Duero is zoals Rioja niet op te delen in sub-regio's met identieke klimatologische en topografische eigenschappen. Hoogte is belangrijk maar niet de enige parameter belangrijk voor de kwaliteit van de wijn. Bodem samenstelling en oriëntatie zijn ook zeer belangrijke eigenschappen voor het maken van topwijnen.

Ribera del Duero is een sedimentaire vallei waarbij een reeks geologische lagen ontstonden nadat de rivier het oorspronkelijke gesteente had aangetast. De Erosie bleef deze lagen beïnvloeden die geleidelijk werden opgevuld met sedimentaire materialen. De landvormen die resulteerden uit dit proces zijn alluviale vlaktes (oude terrassen van rivieren die op grote hoogte zijn gebleven), uitlopers (gebieden met rotsachtige materialen), terrassen en heide (hogere gebieden).

De complexiteit van de bodem in Ribera een optelsom van de materialen die het gebied hebben gevuld, de hoge terrassen, de bergerosie en de waterwegen die zijn gevonden in de regio's Burgos, Soria en Segovia.

Xavier Ausás, wijnmaker bij Vega Sicilia, zegt dat de vrucht die hij voor Valbuena 5 ° en Unico gebruikt over het algemeen afkomstig is van kalkrijke en goed doorlatende bodems. Dit soort bodems zijn te vinden op hogere hoogten [ongeveer 760 meter] en op de hellingen. De vrucht voor Alion daarentegen komt van lager gelegen grond op alluviale gronden.

Peter Sisseck, die wijnstokken op 780 meter in La Horra voor zijn Dominio Pingus gebruikt, is in de overtuiging dat hoogte belangrijk is, maar ook andere factoren spelen een rol.

Ik heb Ribera altijd gezien als een regio met hellingen in plaats van vlaktes, zegt hij. De oriëntaties van de hellingen maken een verschil, samen met de aard van de bodem en de ouderdom van de wijnstokken. Pingus, de legendarische wijn van Sisseck, komt uit een wijngaard van Tenacre, waar de koele, noordelijke oriëntatie 80 jaar oude wijnstokken ondersteunt. De wijn is weelderig, met heerlijke lange smaken.

Het afbakenen van een zone voor Ribera Alta en Ribera Baja gecompliceerd zou zijn en niet relevant voor wijnstijl en kwaliteit.

Priorat

Het klimaat in de Priorat streek wordt voornamelijk bepaald door de ommuring van het Montsant gebergte en de nabijheid van de Siurana rivier met bijbehorende dam (DO Montsant). De regio bevat 12 sub zones genoemd naar de verschillende lokale dorpen. De classificatie 'Vins de Vila' refereert naar deze specifieke zones. De meeste wijngaarden zijn te vinden in de buurt van Gratallops, Porrera, Poboleda en Torroja, maar kwaliteitsvolle wijnen kunnen in heel de regio worden teruggevonden.

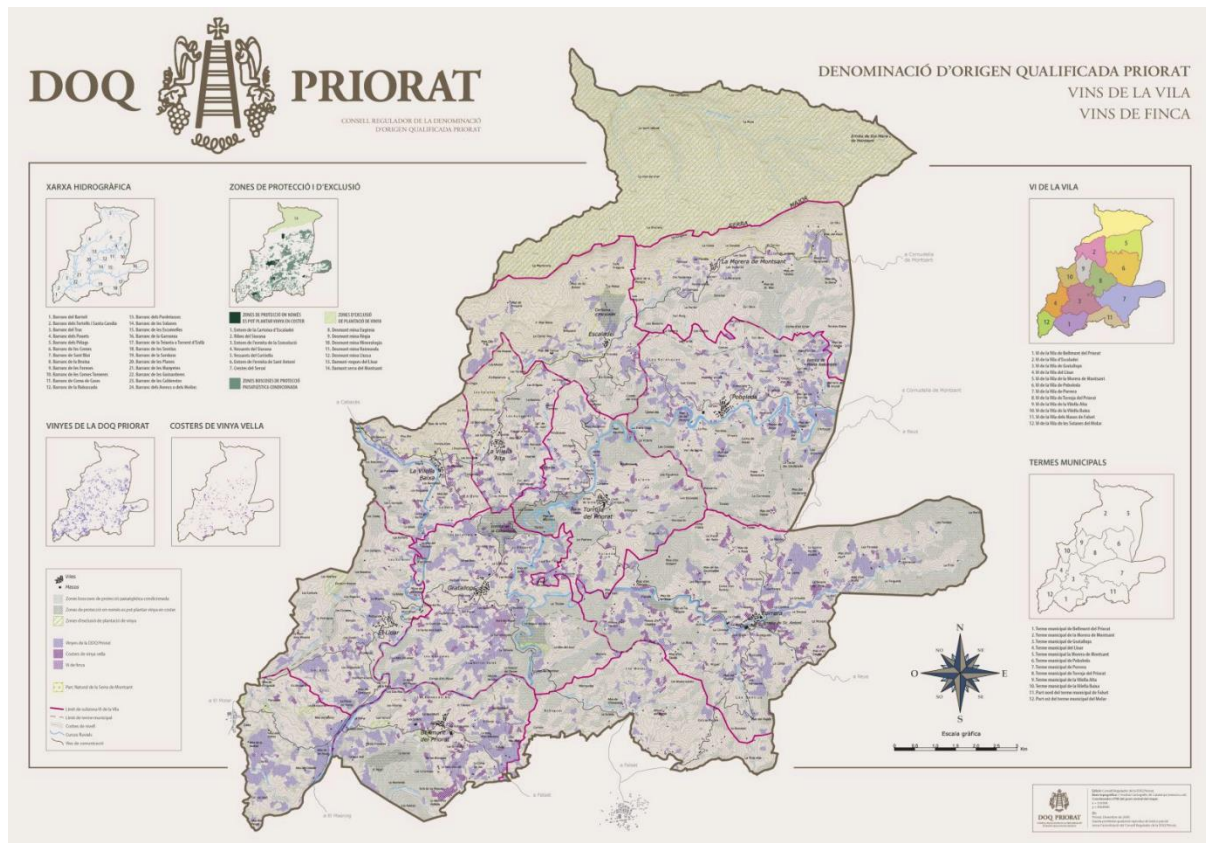

Figure 1: Wijngaarden worden paars weergegeven en de diepere violette zones geven gebieden aan met veel oude wijnstokken.

De verschillende sub regio's kunnen worden onderverdeeld in verschillende wijnstijlen.

1. Wijnen met een stevige structuur en hoge tannines: Morera de Montsant, Bellmunt, Poboleda
2. Wijnen met een stevige structuur, tannines en een lange afdronk: Gratallops (L'Ermita - Palacios, Clos Mogador - Barbier), Escaladei
3. Harmonieuze wijnen met fijne tannines: Porrera (Mas D'en Compte – Cal Pla) Torroja
4. Finesse en élégante wijnen: Vilella Alta (La Bassetta - Mas Alta)

'Vi de Finca' duidt een wijn aan die onder de naam van een enkele wijngaard wordt verhandeld gedurende minstens 10 jaar. Er zijn er momenteel slechts twee maar er zullen er nog meer verschijnen (Clos Mogador van René Barbier is er een van).

De gemiddelde hoogte van de het gebied is rond 350 meter.

Bodem

Rioja

Bodem is van belang. Rioja's beste wijnmakers hebben een zeer goed inzicht in de buitengewoon complexe geologie van de regio. Van de vruchtbare alluviale gronden in de buurt van de rivier Ebro tot de kalkstenen bodem in de heuvels, Rioja biedt een breed spectrum van grondsoorten wat kwekers uitdaagt om de juiste klonen en druivensoorten aan elkaar te koppelen.

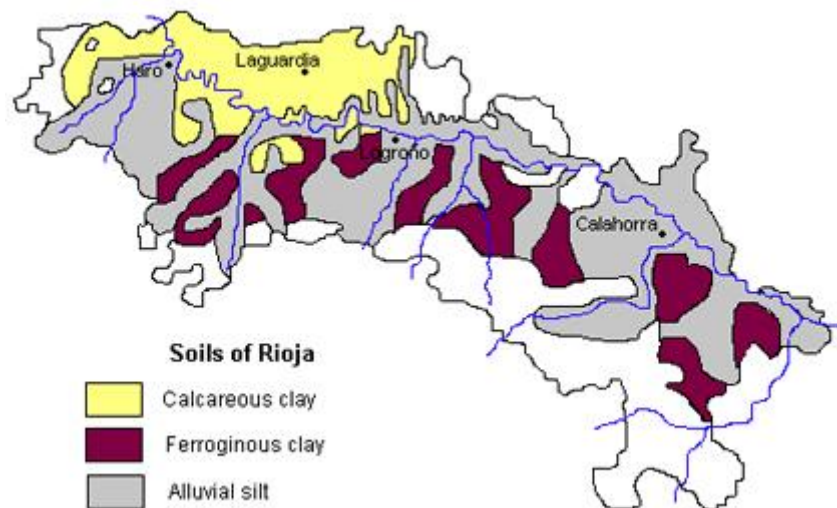

Figure 2: Rioja Bodem Map (Don Manuel Ruiz Hernandez 1972)

De bodem map van Don Manuel Ruiz Hernandez uit 1972 geeft een goed overzicht.

Hij beschrijft drie soorten aarde: kalkachtige kleigrond (geel); ijzerhoudende; kleigrond (kastanjebruin); en alluviale, ziltige grond. Hij beschrijft de verschillen en schrijft: "degenen met beperkte opbrengsten, de kalkhoudende klei, zijn dus de wijngaarden waaruit de bijzonderste eigenschappen verkregen worden."

Het is moeilijk te generaliseren, omdat andere factoren, zoals hoogte en blootstelling aan de zon, een rol spelen bij de eigenschappen van druiven en de algemene wijnkwaliteit. Maar veel van de gestructureerde, meeste wijnen met lange bewaarbaarheid uit Rioja komen van wijngaarden in de kalkrijke bodems.

Het is vermeldenswaard dat de officiële sub zones (kaart hieronder) niet overeenkomen met de grondsoorten in de bodem.

Ribera Del Duero

De vallei van Ribera del Duero biedt een bijna perfecte bodemstructuur voor de wijnbouw met losse, gemakkelijk bewerkte gronden. Bij de rivier zijn de gronden alluviaal met zand en klei. De wijngaarden op de hellingen in het westen van de regio worden over het algemeen geplant op een mix van mergel, gips en kalksteen en in het oosten bestaat de grond uit klei, mergel en kalksteen.